

انسلم كىفر

www.ketab.ir

مؤلف:

دكتور زهرا پاكزاد

(عضو هيئت علمى و استاديار گروه نقاشى، دانشكده هنر، دانشگاه الزهرا (س))

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۱۹-۲۲-۵

شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۹۹۷۷۰

عنوان و نام پدیدآور : انسلم کیفر / مولف زهرا پاکزاد.

مشخصات نشر : تهران: کتاب تربیت، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری : ۱۱۲ص. : مصور(بخشی رنگی).

موضوع : کیفر، آنزلم، ۱۹۴۵ - م.

موضوع : Kiefer, Anselm

موضوع : نقاشی آلمانی — قرن ۲۰م. — تاریخ و نقد

موضوع : Painting, German — ۲۰th century — History and criticism

رده بندی یویی : ۹۴۳/۷۵

رده بندی کنگره : ۱۳۹۶ ۲ پ ۹ ک / ۵۱

سرشناسه : پاکزاد زهرا ۱۳۹۵ -

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

کتابخانه کیفر

دکتر زهرا پاکزاد

ناظر فنی: مسلم نافرجین آبادی

صفحه آرا: معین ددوری

طراح جلد: علی عشقی

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است.

آدرس: تهران - تقاطع خیابان ولیعصر (عج) و شهید بهشتی

خیابان شهید عبادی، پلاک ۱۵، واحد ۲

تلفن: ۰۲۱۸۸۴۸۲۸۴۱ - ۰۲۱۴۴۴۷۲۴۶۹

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۱۲.....	« نقاشی از منظر کیفر »
۱۹.....	آنسلم کیفر، نقاش سرزمین های سوخته
۱۹.....	آغاز فعالیت کاری کیفر
۲۰.....	مولفه های اصلی در ساختار فکری کیفر
۲۱.....	روانشناسی "بعد از فاجعه"
۳۷.....	تحلیل ((مجموعه عکس هایی برای ژنت)) ((سلا هیتلر)) کیفر از منظر آدرنو
۳۹.....	مناقشه شمایل دندان شکن
۴۷.....	تحلیل مجموعه آثار « نقاشی زمین سوخته » از منظر آدرنو
۴۹.....	اسطوره های آفرینش
۵۱.....	سفر به قطب شمال
۵۷.....	پارسیفال
۶۳.....	اسطوره زیگفرید و برونهیلد
۶۷.....	اسطوره طبیعت و تاریخ
۷۱.....	بعد از فاجعه
۷۱.....	پدر، پسر، روح القدس
۷۵.....	درخت سیستم عصبی نباتی
۷۸.....	کاهن اعظم

۸۲	چهره کیفر
۸۵	سیاهی و زمین شخم زده
۹۰	پالت بالدار
۹۲	زمان ساترن
۹۴	نمایشگاه‌های کیفر
۹۴	ستاره‌های آویخته
۹۹	سخن آخر
۱۰۱	یادداشت‌ها
۱۰۴	منابع و مأخذ
۱۱۰	فهرست تصاویر

مقدمه

بدون شک از پایان دهه پنجاه به بعد گذر از مرزهای متعارف و معمول نقاشی و مجسمه سازی در سطحی گسترده دلائلی خاص داشته است، ولی معلوم کردن آنها، قطعاً کار دشواری است. از میانه دهه پنجاه به این سو، تعداد زیادی از آثار و فعالیت‌های مختلف به عنوان هنر عرضه شده‌اند که شاید بتوان گفت به چیز یک ویژگی مشترک، وجه مشترک دیگری با هم ندارند و آن ویژگی مشترک نیز نیست جز این واقعیت که این آثار نه نقاشی‌اند، نه مجسمه، و نه گرافیک. این پدیده‌ها اکثراً پیشینه‌ای در تاریخ هنر مدرن دارند که اگر به گذشته‌ها بنگریم، متوجه این قرینه‌ها خواهیم شد. گوئی تاریخ هنر از نو تکرار می‌شود اما با شخصی متفاوت تر و البته عجیب تر. گرچه بعضی از این پدیده‌ها به حوزه‌های دیگری با نام‌های مختلف سر بر کشیده‌اند، اما نمی‌توان از زدن بر چسب هنر به آنها امتناع کرد؛ چرا که هنر فقط مختص نقاشی و مجسمه سازی با فرم‌های سنتی نیست.

بعضی از پدیدارهای هنری بعد از دهه پنجاه، حازم حجب و غیر معمولند که انسان در وهله‌ی اول دچار حیرت می‌شود و بر سر دو راهی تردید در قبول این آثار به عنوان آثار هنری یا عدم پذیرش آنان به عنوان هنر، قرار می‌گیرد. مثلاً هنرمندی به نام «کریستو» بخشی طولانی از ساحل ایالت کالیفرنیا را با پلاستیک بسته بندی کرده و محوطه‌ی بزرگی را در کالیفرنیا با پارچه‌ای نارنجی رنگ پوشانده است و جالب این است که هر دوی آنها را به عنوان اثری هنری عرضه کرده. نمونه دیگر، نیوتن هریسون آمریکایی است که از سال‌ها پیش با فکر اجرای پروژه‌ای بسیار جالب و دیدنی است (البته هریسون تا به امروز هم به دنبال اجرای این پروژه است، اما اصرار آن مستلزم توافق مقامات نظامی آمریکاست که به زمان زیادی برای کسب موافقت آنها نیاز دارد) وی قصد دارد، موشک‌های غلام از در خارج شده آمریکا را که در انبارها نگهداری می‌شود، به جو بالای کالیفرنیا پرتاب کند تا با تخلیه مواد شیمیایی بتواند یک شفق مصنوعی ایجاد کند. این پروژه که با صرف هزینه‌ای فوق العاده و دور از ذهن، قابل اجراست منجر به تجربه‌ای که با روی حیرت انگیز خواهد شد. انسان امروز از خود می‌پرسد که آیا این عمل، یک مزاح ناشی از جنون خود بزرگی نیست؟ همچنین باید پرسید آینده هنر به کجا خواهد انجامید؟

در میان هنرمندان معاصر نیز هستند کسانی که نگاهی عمیق و ژرف به هنر و زندگی انسانها دارند و ارتباطشان را نیز با گذشته، نه تنها قطع نکرده‌اند، بلکه به نوعی در صدد تجدید آن (البته به شکلی دیگر) هستند. آنسلم کیفر یکی از مهم ترین و شناخته شده ترین آنهاست.

پست مدرنیسم، مهم ترین جنبش فلسفی، اجتماعی، فرهنگی و هنری روزگار معاصر است که در نیمه دوم قرن بیستم، در واکنش به فلسفه و هنر مدرن و پیش فرض‌های آن به وجود آمد. پست مدرنیسم پیکره‌ی پیچیده و متنوعی از نظریات، آرا و اندیشه‌هایی است که در آغاز دهه‌ی ۱۹۷۰ سر بر آورد و تا کنون در حال گسترش است. از آنجا که پست مدرنیسم معانی متعددی دارد به واژه‌ای بی معنی تبدیل شده است، به طوری که وانمود کننده‌ی نوعی ناامیدی است که علاقه‌ی زیادی به خوشی‌ها دارد. در واقع پست مدرنیسم به کلی با تناقض‌ها در آمیخته است.

«مدرنیسم ۱۴۰-۳۰۱، جنبش فرهنگی است که مستقیماً به مدرنیته مربوط می‌شود و مدرنیته وضعیت اجتماعی زندگی در جهانی، شهری، متمدنی و متحول است که منطق ابزاری بر آن حکم می‌راند که این به نوبه‌ی خود نتیجه‌ی مدرنیسم است. مدرنیسم، رشد پیوسته‌ی اقتصادی است، با تکیه بر روند صنعتی شدن و فن آوری نوین.» در این رهگذر، هنر نقش بسیار مهمی را در فرهنگ و جامعه ایفا می‌کند. ژان فرانسوا لیوتار^۱ فیلسوف و نظریه پرداز پست مدرن تعریف مدرن و هنر مدرن را برای درک دقیق پست مدرن ضروری می‌داند. به زعم وی هنر مدرن، هنری است که به بیان یا عرضه‌ی این واقعیت می‌پردازد که امر غیر قابل عرضه وجود دارد. وظیفه یا رسالت هنر مدرن مرئی ساختن یا آشکار ساختن آن است که چیزی وجود دارد که نه می‌توان آن را درک و دریافت نمود و نه آن را مرئی ساخت؛ این همان چیزی است که در نقاشی مدرن مطرح است.

ریشه‌ی کلمه‌ی مدرن از واژه‌ی مودو^۲ به معنای همین الان و اکنون مشخص شده است و پست مدرن به معنای بعد از همین الان است، یا گاهی اوقات فرا، متضاد، بالاتر، ورا، بیستر، برتر از حال حاضر معنی شده است. پیشوند پست مربوط است به پستریتی (آیندگان)، میل به زیستن در عرض منطقه مدرن^۳ (ای فرهنگی و زمان و نیز ابطالی است بر نوستالوژی^۴، زیرا در حالی که حضور گذشته را قبول دارد، طوری عمل می‌کند که احیاگرانه نیست و وارونه گو و طعنه آمیز است.

^۱ Modernization

^۲ Jaen-Francois Lyotard (۱۹۲۴-۱۹۹۸) نظریه پرداز ادبی و از پیشگامان پست مدرن در جهان

^۳ Modo

^۴ Nostalgia دلتنگ برای گذشته

نخستین کاربرد مکتوب، از سرگمان و غیر قطعی پست مدرنیسم، از آن نویسنده‌ی اسپانیایی، فدریکو دی انیس^۱ است. در کتابش به نام گزیده‌ی شعر اسپانیولی و هیسپانو^۲ آمریکایی در سال ۱۹۳۴، این واژه را به کاربرد و از آن در تشریح واکنشی نسبت به مدرنیسم که برخاسته از خود آن بود، استفاده نمود. البته نه شکستی مهم به این پارادایم، یا الگو دادن. سپس آرنولد توینبی^۳ در مطالعه‌ای در تاریخ ۱۹۴۷، آن را به عنوان ویژگی کلی دوره نوینی از تاریخ مطرح کرد که از ۱۸۷۵ با پایان تسلط باخ^۴ زوال فردگرایی، سرمایه داری و مسیحیت و به قدرت رسیدن فرهنگ‌های غیر باختری آغاز شد.

در این رهگذر پست مدرنیسم رمان‌های تاریخی از گذشته، حال آینده در زمان حال و اکنون و واقعیت‌های حاضر درهم حل شده و وضعیتی به نام «پست مدرن» پدید می‌آید که خود محصول روحیه انتقادی و آزادی طلبی مدرنیته است. از ویژگی‌های پست مدرنیسم کثرت گرایی، شبکه گرایی، هیچ انگاری، نسبی گرایی است که در تمامی ابعاد زندگی این دوره نمود پیدا می‌کند. انسان نیز در این وضعیت پست مدرن و جامعه‌ی شهری رشد می‌یابد و تبدیل به انسان پست مدرن با تمام ویژگی‌های این دوره می‌شود. جامعه‌ی مدرنی و کالبدی که او در آن روزگار می‌گذراند، نیز تاثیر ژرفی در هویت فرد دارد. احساسات فرد در محیط و تحت تاثیر آن شکل می‌گیرد. در چنین جامعه‌ای با تمام معیارهای پست مدرنیستی که در بالا بدان اشاره شد، انسان دچار نوعی گمگشتگی و عدم اطمینان از جامعه می‌شود. کوین لینچ^۵ در یکی از آثار کلاسیک خود به نام تصویر شهر^۶ به ما می‌آموزد که شهر جدید یکنانه فراتر از همه چیز، فضایی است که در آن مردم نه قادر به تعیین موقعیت خود (در ذهن خویش) هستند، نه می‌توانند ترمیمیت شهری را تشخیص دهند که خود در آن به سر می‌برند.

از لحاظ لغوی پست بیشتر تداوم جریان را ثابت می‌کند، بدین معنا که پست مدرنیسم به معنای پایان مدرنیسم نیست، بلکه نقد مدرنیسم و تداوم جریان مدرنیسم می‌باشد.

۱ Federico de Onis (۱۸۸۵-۱۹۶۶) استاد فیلسف و منتقد ادبی اسپانیایی

۲ Hispanin

۳ Arnold J. Toynbee (۱۸۸۹-۱۹۷۵) تاریخ دان انگلیسی

۴ Kevin A. Lynch (۱۹۱۸-۱۹۸۴) شهرساز و نویسنده آمریکایی، از جمله کتاب‌های تاثیر گذار وی سیمای شهر و تئوری شکل خوب شهر هستند

۵ Image of city

این همان بحث بسیار مهم تنوید آدرنو^۱ درباره مدرن و نقد آن و از طرفی در دفاع آن محسوب می‌شود. وی منتقد سر سخت جامعه مدرن بود، و به مخاطرات زیستن در جهانی که هم امکان برقراری صلح و امنیت برای همه ی ساکنان اش و هم هر آن لغزیدن به دامان وحشت و فاجعه‌ای تصویر ناپذیر را بالقوه در خود دارد، به خوبی آگاه بود. از این رو آدرنو با ارائه نظریات و انتقاداتش در باب هنر مدرن و پس از آن یعنی پست مدرن، رابطه‌ای بسیار پیچیده و مهم با عرصه هنر آلمان برقرار کرد است.

به طور کلی، پست مدرنیسم سبکی در معماری، نقاشی، نویسندگی، عکاسی و ... می‌باشد که از هنر متعارف و کلاسیک و دستاورد قدما بهره گرفته و در مقابل مدرنیسم ایستاده است. این واکنش مخصوصاً به وسیله تجربیات کانسیپت هال^۲، آرت هپوراهال^۳، رفتار گراها و همه ی کسانی که قصد داشتند فرم‌های هنری را به طور اساسی کاهنر دهند، بر ضد هنر و حال و هوای فرهنگی ۱۹۷۰ حکم فرما شد. در نتیجه این وضعیت و استدلالات به ظاهر علمی و فلسفی نظریه پردازان که در صدد انکار واقعیت ها، حقیقت و زمان و کاربرد بحث‌های پیچیده‌ای چون مینو، سک^۴ و ساختار شکنی هنر بود را به چالش کشاند. التقاط گرای، ساختار شکنی، مخاطب گرایی، تمسک به متمان، بازی معنایی و هیچ نگاری، ابهام، نسبی گرایی، ارتباط جهانی با هنرها، انکار واقعیت و کثرت گرایی از جمله ویژگی‌های هنر پست مدرن محسوب می‌شوند که هنرمندان حاضر در این عصر در رواج این ویژگی‌ها دهنر همت گماشتند. در پایان دهه ۱۹۷۰ هنگامی که هنرمندان از قالب‌های مفهومی جدا شدند، ظهوری مجدد از رنگ ها، احساس گرایی و عناصر تزئینی رخ داد و هنرمندان به ابزارهای سنتی نقاشی (بوم، قلم مو، طراحی و رنگ) رجعت می‌کردند. این سبک با نام نئواکسپرسیونیسم در چند کشور اروپایی آغاز به فعالیت کرد. اصلی ترین هنرمندان این جنبش متعلق به کشور آلمان بودند که با توجه به پیشینه اکسپرسیونیسم در آلمان آثار متاسی با فضای پس از جنگ به وجود آوردند. هنرمند نئواکسپرسیونیسم آلمانی آنسلم کیفر در فضای پس از جنگ جهانی دوم دست به

۱ Theodor W. Adorno (۱۹۰۳-۱۹۶۹) جامعه شناس، فیلسوف، موسیقی شناس و آهنگ ساز نئومارکسیست آلمانی بود که در این کتاب به عنوان نظریه پرداز اصلی مورد توجه قرار گرفت.

۲ conceptualists

۳ Arte poveras

۴ Hermeneutics علم تأویل هدف از هرمنوتیک کشف پیام ها، نشانه‌ها و معانی یک متن یا پدیده است.

خلق اثری پر چالش و بحث برانگیز پست مدرنیستی زد که از جهانی بسیار پر تنش و دهشت بار برانگیخته و به گونه ای، روح زمانه در آنها انعکاس یافته بود. او هنرمندی است که نگاهی عمیق و ژرف به هنر و زندگی انسان‌ها دارد. به همین دلیل بسیاری از ویژگی‌های محوری هنر پست مدرن در آثارش قابل مشاهده است، مثلاً نا تمام بودن روایت و به تعویق افتادن پایان و نا مشخص بودن وضعیت و ابهام در موقعیت، از طرف دیگر امتداد برخاسته از ایده‌های هنر مدرن را نیز دارد. در این رهیافت هنر انتقادی کیفر، باز نمودی از زخم‌های بسیار بر جری فرهنگ و هنر آلمانی است. کیفر در این باره می‌گوید: «هنر نمی‌تواند مستقیماً وضعیت را بهبود بخشد. هنر راهی است برای آشکار سازی. هنر، عیب جو و شکاک است. چیزهای منفی دنیا را نشان می‌دهد، این اولین گام برای سرزنش (وضعیت موجود) است.» (ولشلارگر، ۱۳۹۳: ۳۴). «کیفر مانند آنچه نیچه و هولدرین^۱ در قعر^۲ انبام^۳ دارند، با دیدی انتقادی تاریخ، اسطوره، هویت و ملیت آلمانی را مورد بررسی قرار داد و در این میان، بیش از همه بر نازیسم و جنگ جهانی دوم تمرکز نمود.» (آرچر، ۱۳۸۸: ۱۵۴)

۱ Friedrich Holderlin (۱۸۴۳-۱۷۷) شاعر آلمانی و از شخصیت‌های برجسته جنبش رمانتیسم. هولدرلین همچنین در تکوین ایده آلیسم نقش داشت و بر اندیشه فیلسوفانی مثل هگل و شلینگ تأثیر گذاشت